

РЕЗИМЕ

Главни циљ *ad hoc* посете Комитета Србији 2017. године био је да се испита поступање полиције према лицима лишеним слободе као и начин на који се поступало по притужбама задржаних лица на поступање полицијских службеника, како у погледу дисциплинских мера, тако и кривичних истрага и поступака. Такође је испитано и поступање према лицима која су у притвору у истрази (притвореницима) и услови у притвору, као и материјални услови у полицијским станицама.

Делегација је генерално наишла на одличну сарадњу током ове посете. Међутим, начело сарадње наведено у члану 3. Конвенције такође захтева предузимање одлучних корака у циљу побољшања ситуације као одговор на кључне препоруке Комитета. У том смислу, Комитет верује да ће органи Републике Србије предузети конкретне мере за примену дугогодишњих препорука попут оних које се односе на примену мере притвора и озбиљно решавање проблема неадекватног поступања полицијских службеника.

Органи за спровођење закона

Делегација Комитета добила је значајан број навода о физичком неадекватном поступању полицијских службеника према задржаним лицима, нарочито у већим градским срединама. Наводно неадекватно поступање састојало се од шамара, удараца рукама и ногама, удараца службеном палицом, удараца различитим нестандартним предметима (попут палице за безбол), као и неколико тврдњи осумњичених за кривична дела да су били изложени шокovima ручним електричним апаратима приликом хапшења или током испитивања. Овакво неадекватно поступање наводно је имало за циљ да се од осумњичених изнуди признање или да се казне. Извештај се позива на одређен број случајева за које је делегација Комитета прикупила медицинске доказе и осталу документацију која је указала на доследност са наводима о неадекватном поступању задржаних лица.

Органи Републике Србије морају да прихвате чињеницу да је неадекватно поступање полицијских службеника присутно; то није дело неколико службеника који су „застранили“ већ прихваћена пракса у садашњој полицијској култури, посебно међу криминалистичким инспекторима. Сходно томе, надлежни органи морају да промовишу један суштински другачији приступ према методама полицијске истраге, приступ који се не заснива на доказу исказа - признања, већ на добијању тачних и поузданих информација у циљу откривања истине о питању које је предмет истраге. Органи Републике Србији морају да предузму одлучне мере у борби против неадекватног поступања полицијских службеника, које треба да обухвате обуку за криминалистичке инспекторе о одговарајућим методама саслушања и истражним техникама и о командној одговорности виших руководиоца. Надаље, органи Републике Србије треба да утврде засебне просторије за саслушање опремљене са аудио и/или видео опремом за снимање полицијских саслушања.

У циљу супростављања тренутној култури некажњивости која прожима делове различитих полицијских снага унутар земље, од суштинског је значаја да се спроводе делотворне истраге о наводима о неадекватном поступању и да кривична дела полицијских службеника буду кажњена. У идеалном случају, органи Републике Србије ће успоставити независно тело за притужбе на рад полицијских службеника. Међутим, Комитет схвата да је ово дугорочни циљ и сматра да би краткорочно гледано, органи Републике Србији требало да предузму мере да ојачају капацитете Сектора унутрашње контроле Полиције (СУКП) и да искорене праксу да руководиоци из исте организационе јединице потчињеног службеника оптуженог за неадекватно поступање спроводе истрагу. Како би СУКП био способан да спроводи ефикасне истраге на благовремен и темелјан начин, потребно је да му се обезбеде одговарајући ресурси, укључујући и јачање кадровске оспособљености, и да се обезбеди да су његови истражитељи прописно обучени и да унапређују своје истражне способности (на пример доношењем наредбе о медицинском вештачењу наводних жртава полицијског неадекватног поступања).

Што се тиче делотворности тужилачких истрага, Комитет је утврдио да прелиминарне активности кривичне истраге често нису испуниле захтеве темељитости. Сходно томе, Комитет сматра да тужиоци увек треба сами да спроводе истраге, без обзира на то да ли је у питању скраћени поступак или не, и да се истраге спроводе на свеобухватан начин. Комитет је такође прегледао неколико судских одлука, што је показало неколико проблематичних подручја, попут прекомерне дужине трајања поступка, и изрицање благих казни. Комитет подсећа колико је важно да се обезбеди да службеницима за спровођење закона, који су проглашени кривим за неадекватно поступање према неком лицу, буду изречене адекватне казне.

Што се тиче мера заштите од неадекватног поступања према лицима лишеним слободе, уочен је одређен број недостатака у погледу касног обавештавања о притвору, коришћења услуга бранилаца по службеној дужности у спречавању неадекватног поступања и њиховог лошег рада, и недостатка поверљивости лекарских прегледа притворених лица. Даље, треба предузети кораке да се обезбеди свеобухватна и ефикасна евиденција о задржавању у евидентирању времена које задржано лице проведе. Поред тога, требало би сачинити кодекс понашања за обављање саслушања.

Материјални услови у одређеним полицијским станицама, као што је Полицијска управа Панчево, су прихватљиви. Међутим, просторије у многим полицијским станицама које смо посетили биле су оронуте и у лошем стању, са мало или нимало природног светла, слабом вештачком осветљеношћу и недовољном проветрености. Потребно је да се предузму мере како би се обезбедило да се свим задржаним лицима вода и храна нуди у одговарајућим временским размацима.

Затворске установе (притворске јединице)

У притворским јединицама у установама које смо посетили, преоптерећеност смештајних капацитета је и даље велики проблем и потребно је да се предузму конкретне мере како би се обезбедило да сви притвореници имају најмање по 4 квадратна метра животног простора у просторијама за смештај више лица, изузимајући санитарни чвор. Ово постаје изузетно важно када се има у виду да су притвореници закључани у својим ћелијама 22 или више сати дневно месецима, без приступа сврисходним активностима и бројним ограничењима која су одредиле судије током читавог претходног поступка. Комитет сматра да је такав режим реликт прошлости. Органи Републике Србије треба да осмисле и спроведу свеобухватни режим активности за притворнике ван ћелија. Што се тиче малолетника у притвору, неопходно је да се одмах предузму кораци да им се понуде образовне и рекреативне активности прилагођене њима. Исто тако, притвореницима треба да буду на располагању сврсисходне активности и одговарајући људски контакт, нарочито када бораве у условима сличним самици.

Материјални услови су били задовољавајући у реновираним деловима Окружног затвора у Београду и Прокупљу. Међутим, притворске јединице у другим посећеним затворима имале су неодговарајуће проветравање, недовољно осветљење, лоше хигијенске услове и знаке пропадања. Органи Републике Србије треба да наставе са својим напорима на побољшању услова притвора у затворима и отклоне специфична питања истакнута у овом извештају.

Истакнута је важна улога здравствених служби у затворима. Од суштинског је значаја да са сваким новопримљеним затвореником буде обављен одговарајући разговор, и да га лекар физички прегледа у року од 24 часа од пријема. Надаље, морају се предузети кораци како би се обезбедило систематско евидентирање свих повреда, и да се извештаји о трауматским повредама који се односе не повреде које су вероватно последица неадекватног поступања аутоматски прослеђују органу овлашћеном за спровођење истрага. Таква процедура недавно је уведена у окружним затворима у Београду и Новом Саду, што представља позитиван напредак. Такође се понављају препоруке везано за поверљивост здравствених прегледа и израду свеобухватне стратегије за пружање помоћи затвореницима који имају проблема са дрогама.

У циљу додатног унапређења контакта са спољним светом, потребно је преиспитати режим посета у свим притворским јединицама како би се обезбедило да затвореници имају право на најмање три посете месечно у трајању од једног сата, како је предвиђено Закоником о кривичном поступку из 2014. године, а пожељно би било еквивалентно једном сату сваке недеље. Поред тога, органи Републике Србије треба да уведу да су отворене посете правило за све затворенике, а затворене посете изузетак.